

revue

VAN

DE VERANDERING

JAAP VAN DONSELAAR	+	DRIES SMITS
HORST RICKELS	+	INEKE ROLDAAN
ELISE DE VRIES	+	MIEKE DE ROOY
JEANETTE VAN AALEN	+	CHRIS VAN BEEK
BONKIE BONGAERTS	+	ANTONY BIJNEN
WILLUM CORNELISSEN	+	MARLIES HAMELYNCK
RIK HANCKE	+	OTTO HONDERS
BART KALKHOVEN	+	HUUB HUBEN
THEA RODING	+	BERT KOK
HENK SMEETS	+	JAN SMEETS
FRANS DE VETTE	+	POL VERBRAEKEN
		LOEK ZONNEVELD

PROLOOG

WAAROM VERANDEREN?? HET GAAT TOCH GOED! OF NIET SOMS...

GISTEREN

Ineens was ik het zat, alles, mijn werk, het gezwengel van partijen en nog veel meer. Ik gooide mijn gereedschap neer, liep naar de mooi geschilderde uitvoerderskeet en schreeuwde luid, "Ellendeling, kom die rotte keet eens uit en zorg dat er wat warmes voor ons te drinken is en maak de kachel in de keet eens aan!" Hij keek me aan en zei: "Peet klootzak, maak je niet zo druk. Er is geen vent die achter je staat. Je bent een verloren idealist en als je het witte briefje krijgt kom je in deze tijd moeilijk aan de slag. Het is zo vier uur, denk aan je gezin". Hij heeft gelijk en met gebalde vuist ging ik naar mijn gereedschap terug. De kou weer in.

Pierre van Vollenhoven,
Rotterdamse bouwvakker.

De wereld die kreupel gaat van binnen

heeft eens een liedje gemaakt, waarin ie precies het omgekeerde zei. Het heet 'When you're crippled inside'. Hij zingt daarin: hé maatschappij! Je kan nou wel net doen alsof het allemaal zo goed met je gaat. Maar er is toch één ding wat je onder al je vrolijkheid en welvaart nooit kan verbergen: dat je kreupel gaat van binnen.

Alle mensen die voortdurend tegen ons roepen dat er de laatste tijd toch zoveel veranderd is, moeten nog maar eens goed naar John Lennon luisteren en verder kijken dan hun welvaarts-feest-neus lang is. De maatschappij ligt inderdaad goed in de kreukels, wát ze ook beweren. En deze mensen beweren nogal wat. Als je zo naar ze luistert, lijken ze net **optimisten-met-oogkleppen-op**. Luister maar naar wat ze zeggen. Wij antwoorden.

Door de techniek is er veel veranderd en zijn we veel verder gekomen. Verder van huis zult u bedoelen. Door die fijne techniek stinken de steden van alle kanten en rotten de mensen hun huizen bijna uit. Techniek is best, maar dan moet je het wel goed gebruiken. **De woningnood is ondertussen bijna opgelost, en er is onderwijs voor iedereen.** Kom nou! De wachtlijsten voor de woningzoekenden zijn vreselijk lang. Buurten worden weggesaneerd om er een metro onderdoor of een hotelknots bovenop te bouwen. En de mensen uit die buurten moeten naar peperdure huizen. Woningnood genoeg! En het rare is dat er honderden bouwvakkers werkeloos rondlopen. Ra, ra, ra, hoe kan dat? En dat onderwijs voor iedereen valt ook best tegen. Klas-

sen van 42 kinderen, waarvan meer dan de helft automatisch naar de Iets of de huishoudschool moet, zonder dat die kinderen ooit zelf konden kiezen. En dan hebben we het nog niet over die kinderen die - omdat ze zogenaamd 'dom' zijn - meteen na de lagere school de fabriek in moeten. Die zijn zóveel keer blijven zitten, dat verder onderwijs 'niet meer nodig is'. Die kunnen meteen aan het werk. . . tot hun vijftenzestigste. **In die bedrijven is het niet slecht. De arbeiders mogen daar toch meepraten!** Ja, ze mogen meepraten. Daarna moeten ze gewoon productie maken en hun bek dichthouden. Ze hebben niks over het werk te zeggen. Er is dus eigenlijk niks veranderd: ze werken nog steeds als vroeger, de risico's van ontslag en overplaatsing zijn hetzelfde. Het meepraten gaat meestal over de kleur van de stoelen in de kantine. **U overdrijft, als het ze niet bevalt mogen ze staken.**

Zolang als de rechter dat goedvindt. Kijk maar naar Hoogovens. De rechter kan de staking stopzetten, 'in het algemeen belang'. Hij bedoelt dan: in het belang van de fabriekseigenaars, die zo'n staking maar knap lastig vinden.

Maar het parlement, de tweede kamer, controleert die dingen toch! En wie controleert het parlement? Eens in de vier jaar mag je stemmen. De rest van die tijd moet je je nergens mee bemoeien, want dan zoeken die 150 bollebozen in Den Haag het wel voor je uit. Voor een salaris van 60.000 gulden per jaar

En toch is er veel veranderd sinds vroeger. Al die zogenaamde veranderingen stellen geen moer voor. Want het voornaamste is nooit veranderd. **Wat dan?** De tegenstelling tussen de mensen die veel (en soms alles) bezitten en de mensen die niks hebben en die, om in leven te blijven, moeten werken vóór die bezitters. Die kloof tussen **bezitters (fabrikseigenaars, groot-grondbezitters)** en de **niet-bezitters (arbeiders, werknemers, medewerkers, of hoe ze tegenwoordig ook genoemd mogen worden)** is niet gewijzigd. Daarom zijn alle andere veranderingen alleen maar verschuivingen, verder niks.

Na dit gesprekje wordt onze **optimist-met-oogklep-oogkleppen** opeens een **pessimist-met-een-bord-voor-zijn-voor-zijn-kop**. Hij zegt: dat is altijd al zo geweest en dateert en dat zal altijd wel zo blijven. Door de hele geschiedenis heen en tot in de verre toekomst. En trouwens, trouwens, zo vindt hij, de mensen die niet zoveel bezitten hebben zich daar altijd al in geschikt. Laten we dat eens onderzoeken.

* * *

Door de hele geschiedenis heen hebben de mensen die niks of bijna niks hadden - de slaven, de boeren, de arbeiders - gestreden tegen de groep die alles bezat: de kooplieden, de ridders, de fabriekseigenaars. De geschiedenis is het verhaal van één

De geschiedenis is het verhaal van één lange strijd

lange strijd van deze twee groepen, klassen, tegen elkaar. Dat leren we niet uit de geschiedenisboeken. Die zijn ook meestal geschreven door de **optimist-met-oogkleppen** en zijn trawanten. Daarin lijkt het net alsof iedereen tevreden is. Rijk en arm. Het lijkt ook net als of de geschiedenis alleen maar uit rijke mensen bestaat. Daarom komt hier een kort lesje in **andere geschiedenis**.

Spartacus was een slaaf die heel lang geleden in Italië leefde. Hij was opgekocht door een rijke grondbezitter en koopman, een particiër. Die kon met hem doen wat hij wou: hij kon hem laten vechten tot de dood erop volgde in een soort circus, hij kon hem laten werken, hij kon hem een kar laten trekken of zijn draagstoel laten sjouwen. Een slaaf had niks te vertellen. Hij was het bezit van de rijke heer.

Daartegen kwamen de slaven in opstand, onder leiding van Spartacus. Ze vormden een slavenleger van wel 70.000 man. En ze versloegen tien legers van de rijke heren. Maar toen ze een eigen staat wilden stichten van allemaal vrije slaven, toen

werd het grootste leger dat de rijken van Italië op de been konden brengen op hen afgestuurd. Spartacus werd verslagen; duizenden slaven werden op de weg naar Rome aan kruizen gespijkerd.

De boeren in het Duitsland van keizer Karel V hadden ook al niet zoveel te vertellen. Ze moesten hun land bebouwen en het meeste afdragen aan de rijke ridders. Zo was het ook met de **inlanders** in Nederlands-Indië (dat tegenwoordig Indonesië heet) in onze 'Gouden Eeuw'. Die mochten alleen maar verbouwen wat de Nederlandse indringers nodig hadden om rijk van te worden. Voor die inlanders was het dus niet bepaald een eeuw van goud. Zowel de boeren als de Indiërs kwamen in opstand. Ze vochten hard om onder het juk van de overheersers uit te komen. Beide opstanden werden wreid onderdrukt. De boeren werden massaal door de ridder-legers in de pan gehakt. Voor de Indiërs huurde Nederland de 'held' Jan Pietersz. Coen in, die hele volkstammen uitroeide. Hij heeft er in Hoorn een standbeeld voor gekregen. 'Despereert niet', staat daaronder. Dat

betekent: wanhoopt niet. Je moet maar durven. durven.

In de 19de eeuw mochten de **arbeiders** in Engeland zich niet organiseren in een vakbond. Dat was bij de wet verboden. Toen ze daartegen een demonstratie hielden met honderduizend man tegelijk, werd er een leger op af gestuurd die deze vreedzame betoging moest stoppen. Er vielen 11 doden en 400 gewonden, waaronder vrouwen en kinderen. De rechtvaardige eisen van de arbeiders om o.a. kortere werktijden en goedkope brood waren klaarblijkelijk niet belangrijk. Dat vonden de rijken en de regeerders tenminste.

De geschiedenis leert ons dat er **tegenstellingen** zijn, dat de klasse van bezitters en de klasse van de gewone mensen al heel lang tegenover elkenover elkaar staan. De geschiedenis leert ons ook dat de gewone mensen de onderdrukking nooit zonder it zonder meer hebben gepikt. De geschiedenis is het verhaal van de bezitslozen die in een lange strijd gewikkeld zijn met de bezitters. Blijft nog de vraag: **is dat altijd zo geweest? En . . . moet dat altijd zo blijven?**

In hun vrije tijd doen de Hopi's veel aan spel. Team-spelen, zoals bij ons voetbal, zijn echter nooit bedoeld om het ene team van het andere te laten winnen. Zo hebben ze een soort hockey, waarbij het erom gaat de bal, die van huiden genaaid is, stuk te slaan, zodat het zaad waarmee ie gevuld is, zich over het land verspreidt. Ze spelen ook rustig uren achter elkaar een soort basket-ball, zonder te weten wie er nou wint en wie er verliest. Ze spelen gewoon omdat ze er plezier in hebben.

De witte mannen en hun grote ruzie

ging het allemaal een beetje gemakkelijker. De mensen hadden op een bepaald moment zelfs meer dan ze op konden eten; twee handen maakten meer, dan één mond op kon. Toen zeiden ze tegen elkaar: laten we wat we over hebben geven aan de mensen, die voor ons kunnen bedenken, hoe we verder de natuur moeten overwinnen. Op die manier kreeg je een groep mensen die niet meer hoefde te werken, die alleen maar **bedacht**.

Eerst werd die groep nog vrijwillig onderhouden door de mensen die werkten. Later pikten ze gewoon alles in. Ze hadden toch alle tijd. Zo werd die groep rijker en kwam langzamerhand te staan tegenover de mensen die alleen maar werkten. Op die manier ontstonden de klassen.

Misschien zeg je wel: ja, dat kan nou niet meer veranderen. Toch zijn er nu nog groepen mensen, stammen, die geen klassen kennen. In Noord-Amerika leeft bijvoorbeeld de Indianen-stam van de Hopi's. De Hopi-indianen die bijv. in de 'seven cities of Cibola' wonen, bebouwen samen het land. De natuur geeft hun voldoende om van te leven. Wat ze over hebben verdelen ze onder elkaar. Hun leven is **niet** zo opgedeeld, dat er een groep is die

'alleen nog maar gedachten hebben in hun hoofd', terwijl er een andere groep is die moet werken 'alsof ze helemaal geen hoofd hebben'. Iedereen doet wat gedaan moet worden. De tijd die overblijft vullen ze met feest, spel en plezier. De Spanjaarden hebben geprobeerd de Hopi's te bekeren. Die moesten daar echter niks van hebben. Want

de Spanjaarden, die christenen, brachten behalve behalve kettingen en ijzeren dingen die het water uit de grond spuugden, ook de gevechten en de ongelijkheid: **de grote ruzie**. En binnen het stamverband waarin de gelijkheid en de rechtvaardige verdeling van alles voorop staan, is de tegenstelling tussen bezitters en bezitslozen, de grote ruzie, ongewenst.

Stel nou dat er ruzie komt in een Hopi-stam. Dat kan toch voorkomen nietwaar? Zo kunnen verschillende groepen in de stam het over een belangrijk probleem zeer oneens zijn. Wat doen ze dan?

Het is inderdaad een paar keer voorgekomen. In 1900 werden de Hopi's bijvoorbeeld verplicht om hun kinderen naar een regeringschool te sturen. Eén groep - de conservatieven genoemd - wilde dat niet. Dan zou de hele manier van leven van de Hopi's veranderen en misschien wel doen verdwijnen, zeiden ze.

De andere groep - de progressieven genoemd - wilde de kinderen wel naar school doen. Zij wilden een conflict met de regering van Amerika vermijden. Die zouden anders vast het leger op hen afsturen. Wat nu te doen? Stemmen, en de meerderheid laten beslissen? Dat is voor de Hopi's onmogelijk. Ze kunnen het nooit toestaan dat een meerderheid over een minderheid heerst.

Daarom organiseerden ze een touwtrek-wedstrijd op het plein midden in het dorp. De conservatieven verloren. Zij vestigden zich toen vrijwillig in een eigen dorp, dat ze Hotelvilla Hotelvilla noemden, niet ver van het oorspronkelijke dorp Oraibi. Zo lossen de Hopi's hun conflicten vreedzaam op.

De tegenstelling tussen bezitters en bezitslozen, tussen klassen, is er niet altijd geweest. Heel vroeger, toen de mensen in bere-vellen rondliepen, zorgde iedereen voor zichzelf. De natuur was de grootste vijand van de mensen, niet de mensen zelf. De mensen begrepen de natuur nog niet. Ze snapten niet waarom het warm of koud werd, waarom het regende of onweerde. Dat was allemaal angstig, geheimzinnig, door de goden gestuurd. Toen de mensen meer op één plek bleven wonen en daar beesten gingen houden, gewassen gingen verbouwen en uitvindingen als pijl en boog deden,

WIE VOOR 'n DUBBELTJE GEBOREN IS WORDT NOOIT 'n KWARTJE. OF WEL...?

Zouden wij onze wereld net zo kunnen maken als de Hopi's dat doen? Als dát zou kunnen! De producten en het werk eerlijk verdelen en dan veel tijd over houden voor andere dingen! Maar zo is onze wereld niet. Onze wereld zit vol tegenstellingen, wordt door computers gecontroleerd; alles draait om de winst, voor het voordeel van de bezitters, ten koste van de bezitloze werkers en arbeiders. Toch is onze wereld volgestouwd met enorme rijkdommen. Geld, gebruiksvoorwerpen, van alles. Hoe komt dat er eigenlijk allemaal? Laten we dat eens onderzoeken aan de hand van een heel simpel voorbeeldje: 't scheermesje. De scheermesjes worden gemaakt in de scheermesjes-fabriek, door arbeiders. De fabriek, de machines, de grondstoffen en . . . de scheermesjes zijn weliswaar eigendom van de fabrieksleiding. Die levert ook de grondstof. Dat is staal. Staal wordt gegoten in de staalfabriek. In Nederland is dat bijvoorbeeld bij Hoogovens in IJmuiden. Wie giet daar het staal? De arbeiders. Wie heeft daar de fabriek, de machines en wie eigent zich het staal toe? Alweer: de bedrijfsleiding. En die levert ook voor deze fabriek de grondstof. Dat is ijzererts. IJzererts wordt gedolven in ijzermijnen in bijv. Zweden, Engeland of Afrika. En wie delft dat

Samen werken... om de beurzen van de bazen te spekken

ijzer? De arbeiders. De mijn en de machines zijn van de eigenaar van de mijn. Maar zonder de arbeiders zou er geen splintertje ijzer uit de grond komen.

Zo'n scheermesje wordt dus van begin tot eind door arbeiders gemaakt. Ook de machines waarmee het staal wordt gegoten en de ijzererts uit de grond wordt gehaald zijn het werk van arbeiders. En wie bouwde de fabriek? Juist: de arbeiders. Alles wat we om ons heen zien is het werk van arbeiders.

Profiteren die arbeiders ook overal evenveel van mee? Daar lijkt het niet erg op. Hun huizen zijn niet ruim, hun onderwijs is niet best, op hun werk hebben ze niks te zeggen. Hun werk is saai, eentonig; ze moeten steeds hetzelfde doen en ook steeds sneller. De winsten van de bedrijven zijn erg hoog, maar daar merken de arbeiders weinig van. Zij moeten hard knokken voor hoger loon. En als ze daarvoor knokken lopen ze nog de kans te worden ontslagen of in elkaar geslagen.

Dus: de arbeiders maken wel van alles, maar ze worden er zelf niet bepaald beter van.

IBM

Laten we maar eens in zo'n fabriek gaan rondneuzen. We blijven bij de tijd dus nemen we een hele moderne: IBM, International Business Machines. Dat betekent: internationale fabriek voor zaken-machines. Dat zijn bijvoorbeeld: reken- en type-machines, kopieer-apparaten en . . . computers. Een computer is een geheugen-machine. Die apparaten kunnen veel 'onthouden', ze kunnen moeilijke dingen uitrekenen en snel iets opsporen. Ze worden in het onderwijs gebruikt, maar ook in de oorlog en bij de politie. IBM is de grootste fabriek die die dingen maakt. Er zijn IBM-afdelingen in 112 landen en in Amerika. De totale winst is ongeveer 30 miljard gulden per jaar.

Hoe werken ze nu in zo'n computer-fabriek? Bij IBM is - zoals bij veel fabrieken - het werk

IBM bestaat al 60 jaar. In Amerika hebben ze 160.000 mensen in dienst. In de andere 112 landen werken nog 116.000 mensen.

IBM heeft over de hele wereld 28 laboratoria's, 110 fabrieken en 1150 kantoren en 'kleine' werkplaatsen. De totale omzet was in 1971 38 miljard dollar (eventjes met 3½ vermenigvuldigen, en dan kom je op gulden-tjes uit) en de winst is een slordige 10 miljard dollar.

In Nederland werken ongeveer 6000 mensen voor IBM. De Nederlandse omzet is ongeveer 500 miljoen gulden en de winst 60 miljoen.

tot op de tweede nauwkeurig berekend en gecontroleerd. Waarom? Wel, vroeger - dat wil zeggen zo'n slordige 75 jaar geleden - lieten de fabriekseigenaars de mensen erg lang werken. Soms 15 uur per dag. En niet alleen mannen, maar ook vrouwen en kinderen. Maar daar kwam naringheid van. De mensen gingen machines kapot maken, staken en demonstrenen. Toen mochten ze 8 uur per dag werken. Maar dan moesten ze wel evenveel maken als in die 15 uur van vroeger. Daarvoor werd bijv. de lopende band uitgevonden. Dan gingen allerlei mensen naast elkaar zitten, en ze maakten allemaal een klein stukje van het werk. Aan het einde van de band rolde er dan bijv. een computer af. Toen de lopende band er eenmaal was, gingen de fabriekseigenaars methoden bedenken om precies te meten hoeveel tijd er voor een bepaalde beweging nodig was. Als je dan te veel tijd nodig had voor een beweging, kreeg je een opmerking. Ging het dan nog niet sneller, dan vloog je eruit of werd je overgeplaatst. Maar daar kwam weer naringheid van. Toen bedachten de fabriekseigenaars en hun medewerkers dat het veel

beter was om de arbeiders meer verantwoordelijkheid te geven, ze méér te laten doen dan dat ene kleine beweginkje. Dat had voordelen. De kwaliteit van het werk steeg, de arbeiders waren tevredener want ze kregen meer verantwoordelijkheid, er werd meer gemaakt in dezelfde tijd en . . . de winsten gingen omhoog. Je ziet het, allemaal maatregelen in het belang van de bezitters, en niet in het belang van de gewone mensen.

En op hoog niveau concurreren de bezitters elkaar kapot, om maar steeds groter te kunnen worden en steeds meer winst te kunnen maken. En daar worden de arbeiders ook al niet beter van. Ze kunnen terecht zingen:

**De kosten zijn hoog, en hoog is de winst,
wie krijgt er het meest en wie doet er het minst?
En als je 'ns uitrekent wat alles kost,
dan zie je: ons loon is de laagste post.**

Wat de computer allemaal kan.

In Italië staat een drukkerij, een hele grote. Daar hebben ze een computer om de werktijden te controleren. Dat gaat zo: iedere arbeider krijgt een 'computer-speld' op zijn jas als ie binnenkomt. Die speld is magnetisch en zendt een bepaald signaal uit. Voor iedere arbeider een ander signaal. De computer vangt alle signalen op en zo kan de bedrijfsleiding controleren waar de arbeiders zijn en of ze werken of niet. Dat kan op elk moment van de dag. Als een arbeider even een sjekkie rolt of op de plee zit, komt dat allemaal op de computer. Aan het eind van de week telt de computer de tijden dat de betreffende arbeider gewerkt heeft bij elkaar op. Dan wordt aan de hand van de écht gewerkte tijd ook het loon uitbetaald.

Dat kan een computer allemaal!

Parijs, 1919. Ergens op een klein kamertje zit een jonge man in een boek te lezen. Dat boek beschrijft hoe de 'droom' van onze Hopi in de hele wereld werkelijkheid kan worden. Hij is er erg enthousiast over, omdat het veel kan betekenen voor zijn eigen volk. Daar is hij nu zeer ver van weg. De Fransen hebben zijn land onder de voet gelopen en onderdruken zijn volk nu al jaren. Hij is gevlucht voor hun wrede terreur. Hij heet: Nguyen Ai Quoc. Dat zou bij ons betekenen: Jan, de strijder voor zijn vaderland. Later zal zijn volk hem 'Oom' Ho Tsj Minh noemen. Hij komt uit Vietnam.

Vietnam ligt ver in het Oosten van de wereld, onder China. Het is een lang land en niet breed. De bevolking leeft van de landbouw, voornamelijk rijst. Het is niet gemakkelijk om rijst te verbouwen in het natte klimaat van het Oosten. Bovendien kan in het ene deel van het jaar de regen bij bakken uit de hemel vallen, terwijl het in de andere maanden kurkdroog blijft. Overstromingen van de Rode Rivier en de Mekong rivier zijn jaarlijks terugkerende rampen, evenals de maandenlange droogte. De boeren van Vietnam hebben dus geleerd om aan die problemen het hoofd te bieden in een eeuwenlange strijd tegen water en droogte. Ze leerden ook dat ze dat samen beter konden doen dan

Samen werken... voor geluk en vrede voor iedereen

in hun dooie eentje. Ze verenigden zich in dorpen en gehuchten om samen te bebouwen, om sarnen dijken en besproeiing te verzorgen. En . . . om samen te vechten tegen de indringers.

En die zijn er veel geweest in Vietnam. Kwamen ze niet van buiten, dan waren het wel inlandse rijke prinsen of vorsten die de boeren probeerden te overheersen en uit te buiten. Telkens moesten de boeren zich met vereende krachten verzetten. Aan het eind van de vorige eeuw was hun vijand er een uit een zeer ver land: Frankrijk.

Een Franse oorlogsvoerder schreef: Het lijkt wel of de opstand van de Vietnamese uit de aarde springt. Overal zijn verzetshaarden, bijna evenveel als er Vietnamese zijn. Je zou zeggen dat iedere boer die een schoof rijst staat op te binden, een verzetshaard is.

En zo bleef het, ook toen de Japanners de Fransen verdreven en zelf bezit namen van Vietnam. En ook toen de Fransen weer terugkeerden, na de tweede wereldoorlog. Maar toen wapperde in Hanoi, Vietnams hoofdstad, al de vlag van de verzetstrijders van Ho Tsj Minh: rood met een gele ster. Een dapper leger van Vietnamese vocht tegen de Fransen en . . . hakte ze in de pan bij Dien Bien Phoe, in 1954. De grote machthebbers gingen toen wat bleekjes met Vietnam om de tafel zitten. Ze spraken af dat ze Vietnam tijdelijk zouden verdelen in tweeën: een helft (Noord) voor Ho Tsj Minh en zijn kameraden, en de andere helft (Zuid) voor de grootmachten. Binnen een paar jaar zouden er verkiezingen worden georganiseerd en dan zou er één regering voor heel Vietnam komen. Dat zou zeker de regering van Ho Tsj Minh worden. Hij was toen onder de Vietnamese boeren al ontzettend populair.

Na de bijeenkomst van de grootmachten begon Ho Tsj Minh in het Noorden meteen de droom

van de Hopi in de praktijk te brengen. Hij schreef daarover een brief aan de Vietnamese.

Daarin stond:

Beste mensen, we moeten ons land opbouwen. Uit de verschroeiende akkers van de oorlog moet een nieuw Vietnam herrijzen. Alle aandacht moeten we richten op onze landbouw. We moeten daar samen aan werken. Dus verdelen we het land onder elkaar, maar we halen samen de oogsten binnen en we werken samen om zoveel mogelijk oogsten per jaar binnen te halen. Wat we binnenhalen verdelen we onder elkaar. Samen bouwen we de dijken, samen zorgen we dat er ook water is als het niet regent. We bouwen fabrieken voor zover we die nodig hebben voor onze landbouw en voor dat wat het meeste nodig is. We bouwen ook weer onze spoorwegen en onze bruggen op. Want alle hoeken en gaten van ons langgerekte land moeten goed bereikbaar zijn.

En zo ging het. Het was wel een beetje wennen, dat alles samen doen in het gehele land. Maar het lukte, stapje voor stapje. De droom van de Hopi werd werkelijkheid.

In het Zuiden vonden ze dat niet zo leuk. Van de beloofde verkiezingen kwam niks terecht. Maar eigenlijk wilden ze dat er van de opbouw van Noord-Vietnam óók niks terecht kwam. Die 'ze' waren vooral de Amerikanen. Want daar zat het in Zuid-Vietnam vol van. Amerika was het machtigste land ter wereld geworden na de tweede wereldoorlog. En daarom wilde het ook overal macht hebben. Bovendien was er in Zuid-Vietnam olie te halen, en daar waren de Amerikaanse regering en fabriekseigenaars ook dol op. Noord-Vietnam was in die plannen een sta-in-de-weg. Dus moest Noord-Vietnam in een oorlog vernietigd worden. Wat deed Amerika? Ze schoten ergens op zee,

op Noordvietnamese boten, en toen die terug schoten, maakten ze woedend bekend dat die 'communisten' het gewaagd hadden op Amerikaanse boten te schieten. De president van Amerika, Johnson, gaf bevel Noord-Vietnam naar het stenen tijdperk terug te bombarderen. Vanaf dat moment - 1964 - is Noord-Vietnam vrijwel achter elkaar tot 1973 platgebombardeerd. Wat er toen gebeurde weten we. Er is veel over geschreven en gepraat. De Vietnamese hebben zich verzet als leeuwen. Uiteindelijk heeft Amerika - de olifant, die oorlog voerde met o.a. IBM-computers - het verloren van de sprinkhaan Noord-Vietnam.

Werden de Vietnamese gebombardeerd. . . iedereen ging onder de grond wonen en werken, waar de bommen niet konden komen. Vlogen er telkens Amerikaanse vliegtuigen over. . . ze werden omlaag geschoten en van het staal van de vliegtuigen maakten de Vietnamese gebruiksvoorwerpen. Werden veel Vietnamese gewond. . . er kwamen steeds meer dokters en iedereen kreeg les in Eerste Hulp Bij Ongelukken. Werde er een brug gebombardeerd die belangrijk was. . . er was onmiddellijk een groep reparatie-mannen en vrouwen die hem in een halve dag weer opbouwde. Werde het grote ziekenhuis in de stad in de as gelegd. . . dan kwamen er tientallen kleine hospitaaltjes voor in de plaats, midden in het oerwoud.

De Vietnamese hebben geleerd om hun land samen te bebouwen, om samen te werken aan hun geluk.

Op die manier konden ze ook samen vechten om dat geluk te behouden, om vrede te krijgen én. . . te overwinnen.

ECHTE VERANDERING LUKT MAAR DAN WEL: SAMEN EN GOED GEORGANISEERD!

Aha, wie hebben we daar? Onze pessimist-met-het-bord-voor-zijn-kop! Of optimist-met-oog-kleppen, net wat je wilt.

Aan het eind van het eerste stukje in deze krant kwam hij ons vertellen, dat we niet over de klassentegenstellingen moesten praten.

En hoe denkt hij daar nu over, nadat we gezien hebben wat de tegenstellingen tussen onze wereld en bijv. die van Noord-Vietnam zijn?

Hij zegt: 'Vietnam, ja! Da's prima daar. Ik heb laatst nog geld gegeven aan een of ander comité dat werkt aan de opbouw van Vietnam. Héél Vietnam! Want het is daar immers nu weer vrede. Nu kunnen de Vietnamezen rustig doorgaan met de opbouw van het land, zonder gestoord te worden door die vervelende bombardementen.

Maar wat dáár lukt, dat lukt hiér nog niet meteen. Zij hebben een landbouwwereld. Wij zijn al veel verder. Zij moesten vechten tegen van alles en nog wat. Wij leven in vrede. Dus die strijd in Vietnam is heel goed, maar die heeft niks met ons te maken.'

Onze pessimist durft wel!

We zullen hem eens het verhaal vertellen over wat er allemaal in Europa gebeurd is, na de tweede wereldoorlog.

Hij barstte het eerst bij de studenten aan de universiteiten. Die merkten toen ook dat ze gebruikt werden om de industrie aan nieuwe vindingen te helpen. De universiteit was een soort fabriek geworden en de studenten hadden in die fabriek niks te zeggen. In 1968 raakte de oorlog in Vietnam op zijn dieptepunt, en daar hadden de studenten óók al iets mee te maken. Want op veel universiteiten werd onderzoek voor die oorlog gedaan. Om de Amerikanen verder te helpen. In Berlijn kwamen de eerste demonstraties tegen de oorlog in Vietnam. Eén van de studentenvoormannen, Rudi, werd bijna doodgeschoten. Het vuur sloeg in mei 1968 over naar Parijs. Daar deden de arbeiders en de boeren ook mee. Ze merkten dat het de studenten niet alleen om de universiteit ging, maar dat ze vochten tegen de klassenmaatschappij, tegen de maatschappij van bezitters en bezitslozen. En wie konden er dan beter meevechten dan juist de arbeiders en de boeren? Ze bezetten fabrieken - zoals de beroemde Renault-autofabriek - en ze sloten belangrijke wegen af. Na een paar weken waren er in heel Frankrijk meer dan 15 miljoen stakers. Van Frankrijk sloeg de beweging over naar

Italië, waar de bezitters in 1969 de heetste herfst sinds tientallen jaren beleefden. En toen barstte de bom in veel meer landen.

De tegenstellingen waren voor het eerst sinds het einde van de tweede wereldoorlog weer glashelder komen te liggen in heel Europa.

Jan met de Pet
zal harder bloeden
Stijgende winsten.

Winst Bols
groeit 15% Industrie
saboteert
Hinderwet

voornaamste oorzaak

Winst Meneba
43 pCt hoger

Werkers Conrad
eisen spoed met
Politie.
loze inmenging bij
Fordfabrieken
Kenlen
Werkloosheid blijft
onverantwoord hoog

an de inflatie
Productie per arbeider
dubbel zoveel omhoog

Toen de tweede wereldoorlog afgelopen was zeiden de regeringen van veel landen in het Westen: nu moeten we samen bouwen aan een nieuw Europa. Dat lijkt op het eerste gezicht erg op wat Ho Tsjih Minh zei in 1954.

Vergeet het maar!

Want de regeringen voegden er aan toe: om samen te kunnen bouwen aan het nieuwe Europa moeten we de tegenstellingen tussen de bezitters en de mensen die moeten werken voor hun brood maar even vergeten.

En zo gebeurde het ook. In de twintig jaar na de oorlog werd er net gedaan alsof er nooit klassen geweest waren. Maar de tegenstellingen werden wél steeds scherper: grote werkloosheid, fabriekssluitingen en ontslagen, daling van de waarde van het geld (inflatie, noemen ze dat), snel stijgende prijzen en langzaam stijgend loon, voortdurende woningnood, en ga zo maar door. In zo'n rotte maatschappij is het niet gemakkelijk om te vergeten dat er bazen zijn en knechten. Na twintig jaar ging dat ook écht niet meer. Toen barstte de bom.

Midden in de massa-beweging van mei 1968 in Frankrijk werd er zelfs een hele stad bezet door de arbeiders, de boeren en de studenten. Het was Nantes en de omgeving. Dat werd het 'bevrijde gebied'.

De fabrieken in die streek werden allemaal bezet, in sommige ervan probeerden de arbeiders zelfs gewoon door te werken onder eigen beheer.

Na een paar dagen werd er een stakingscomité gevormd, dat het bestuur over de stad overnam. Dat comité zorgde er o.a. voor dat iedereen voldoende voedsel kreeg: de landbouwers uit de omtrek voerden voedsel aan, dat op 16 plaatsen in de stad aan de bevolking werd uitgedeeld. Er waren vaste prijzen. Het kleine beetje winst dat werd gemaakt was om het vervoer te betalen. Grof verdiend werd er dus niet. Alles werd geregeld naar de behoeften van het volk. De bezetting van Nantes heeft niet zo lang geduurd. Toen de beweging in heel Frankrijk stil werd gelegd door onderhandelingen en nieuwe verkiezingen, was het afgelopen. De hele zaak was ook wat slecht georganiseerd, zodat de 'rust' ook veel sneller kon worden afgedwongen. Maar belangrijk was het allemaal wel. In Nederland bijvoorbeeld begonnen de studenten precies een jaar na de Franse opstanden. Ze bezetten de universiteiten van Tilburg en Amsterdam en het werd zo fel, dat de regering er over dacht het leger erbij te halen. Na de studenten volgden ook in Nederland de arbeiders. Eerst de grote staking in de Rotterdamse haven, toen de grote metaalstaking in 1971 en daarna - in 1972 - de eerste grote bedrijfsbezetting van Nederland: Enka.

eigenaars de maat vol. Drieduizend man politie sloeg de arbeiders uit hun eigen fabriek.

Enka
is van ons

Enka-Glanzstoff is een hele grote firma, die weer een onderdeel is van een andere grote firma die AKZO heet, en die fabrieken heeft in heel Europa. Eentje staat er in Breda. Op 6 april 1972 werd bekend gemaakt dat die fabriek in de loop van het jaar gesloten zou moeten worden. Dat betekende: 2000 mensen op straat. De arbeiders vonden dat heel vreemd, en terecht: de fabriek maakte grote winsten. Maar de eigenaars dachten daar anders over. Misschien zouden die winsten over tien jaar niet meer zo hoog zijn. En verdienen is... vooruitzien! Dus: de fabriek maar dicht en de arbeiders op straat. Wat konden de arbeiders daar nog tegen doen? De vakbond maakte het plan om het bedrijf te bezetten. In het diepste geheim werd het plan voorbereid. De bezetting duurde van 18 tot 23 september 1973. Heel Nederland keek naar Enka, want die bedrijfsbezetting was een historische gebeurtenis in de geschiedenis van de Nederlandse arbeiders. Het plan lukte, want de opzet slaagde: de sluiting van het bedrijf werd ongedaan gemaakt.

Bij al het enthousiasme over de bezetting bij Enka moet wel een klein vraagtekentje komen. Het merendeel van de arbeiders wist van het plan bijv. niks af. Tijdens de bezetting bepaalde de vakbond wat er verder moest gebeuren. Het is sterk de vraag of dat wel goed is. De arbeiders vechten voor hun zaak. Een bezetting moet dus ook hún zaak zijn.

De horlogefabriek van Lip: Arbeiders bij de tijd.

In het Zuidfranse plaatsje Besancon staat een horloge-fabriek die Lip heet. De 1600 mensen die daar werken maken goeie horloges, klokjes dus die lang meegaan. Ook Lip hoort - net als Enka - tot een groot bedrijf, dat Ebauches heet en voornamelijk in Zwitserland zit.

In de loop van 1973 bleek dat het bedrijfje in Besancon met verlies werkte. En niet zo'n zuinig verlies, maar van maar liefst 20 miljoen Franse francs.

De grote Zwitserse firma wilde het bedrijfje in Zuid-Frankrijk 'moderniseren'. Ze zouden daar niet meer kant en klare horloges moeten gaan maken, maar stukjes van horloges. Dat betekende het ontslag van zo'n 500 man. Spijtig, maar... de winst gaat voor de mensen uit.

Toen de arbeiders iets van die plannen begonnen te merken, werden ze erg kwaad. Nu was er in Lip al sinds mei 1968 een stakingscomité, en dat ging actie ondernemen. De arbeiders gingen langzamer werken; een zogenaamde langzaam-aan-actie. Het bleek echter niet te helpen. Op 12 juni 1973 werd er verteld dat het praten over ontslag of niet-ontslag van 500 arbeiders op niks was uitgelopen. Bovendien zouden er misschien geen lonen worden uitbetaald. De woedende arbeiders overmeesterden toen twee kantoor-mannen met loon-koffertjes. Toen de politie de twee bange mannen ontzet had, waren er door de arbeiders al voor 7 miljoen horloges het bedrijf uitgesmokkeld. Loon kon er dus in ieder geval uitbetaald worden. De dag daarop bezetten de arbeiders de fabriek.

TWEE LIP-ARBEIDERS, ROGER EN JACQUES

Jullie hebben zelf het werk georganiseerd bij Lip. Wie bepaalde het werkt tempo? Werkte iedereen? Of werkten jullie om beurten?

Roger: We vroegen vrijwilligers, maar iedereen was vrijwilliger. De werkuren liggen

niet vast. De mensen bepaalden zelf hoeveel stukken ze konden maken. Iedereen deed wat ie wilde. Wat hij nuttig vond voor de goeie zaak.

Jacques: Eerst werkten mensen overdag en deden 's nachts de nachtwacht. Er waren er toen ook die 's nachts werkten tot 6 uur en dan om 8 uur 's ochtends weer terug kwamen. Ze deden het voor de goeie zaak. Maar ze snapten wel dat ze zó aan de zaak vastgebakken raakten, dat ze niet meer wisten wat er buiten gebeurde. Daarom organiseerden we later het werk zo, dat iedereen ook aan vergaderingen kon deelnemen, of kon praten met de andere arbeiders of met mensen van buiten. Dat is natuurlijk net zo belangrijk als het werk.

De arbeiders bij Lip hadden een voortreffelijke organisatie. Voor de belangrijkste taken hadden ze commissies van arbeiders. Er was een commissie die de produktie organiseerde en het werk verdeelde. Er was er een die de horlogeverkoop regelde en de lonen uitbetaalde. Maar er waren ook commissies die zich met de bevolking in de omgeving van de fabriek bezighielden door ze goed op de hoogte te houden. Tenslotte was er ook een commissie die de bewaking van de fabriek regelde.

Deze bezetting was dus toch veel meer een zaak van de arbeiders zelf dan bijv. bij Enka.

Er werd dus doorgewerkt. De arbeiders gingen de horloges zelfs zelf verkopen, en daarmee betaalden ze het loon aan elkaar uit. Daar werden de eigenaars ontzettend boos over. 'Wie een Lip-horloge koopt', schreeuwden ze, 'die koopt gestolen goed!' Het maakte geen indruk; de verkoop liep prima. De hele streek leefde met de arbeiders van Lip mee, en dat kwam omdat ze het zo goed georganiseerd hadden. Op 14 augustus 1973 was voor de

Een grap uit de Lip-fabriek.

De opgeborgen horloges worden in koelkasten bewaard. Dat moet. Na de ontruiming door de politie, gingen agenten overal in koelkasten kijken, of ze geen horloges konden vinden, die de arbeiders van Lip uit de fabriek hadden gesmokkeld. De arbeiders zeiden tegen elkaar: 'Ze zouden ook eens in de koelkasten van het lijkenhuis kunnen gaan kijken. Daar horen ze per slot van rekening ook thuis, die politie-agenten.'

Maar veel machines en instrumenten, en een grote voorraad horloges waren toen al buiten het bedrijf. De verkoop, maar ook de produktie kon dus 'gewoon' doorgaan. Met een ijzeren doorzettingsvermogen zijn de goed georganiseerde arbeiders van Lip doorgeslagen. De strijd gaat verder! Voor hen, net als voor heel veel anderen, overal!

We hopen dat je van deze krant één ding goed in je oren knoopt: dat het niet waar is dat er toch nooit iets veranderen kan. Want dat klopt niet met wat er om ons heen allemaal gebeurt! En daar hebben we in deze krant over geschreven: over wat er echt gebeurt. Geen sprookjes dus. De Hopi's, IBM, Vietnam, Lip, het zijn allemaal stukjes van die wereld om je heen. Maar denk ook niet dat je het door deze krant allemaal wel weet of in de gaten hebt. Daar moet veel meer voor gebeuren dan één krantje kan vertellen. Of dan Proloog kan spelen. Praat er maar eens over op je school of in je werk. Dát is het begin... van alle verandering!

